

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ
ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІCOST MANAGEMENT AND OPTIMIZATION OF BUSINESS PROCESSES
TO ACHIEVE PROFITABILITY

Трансформаційні процеси соціально-економічного розвитку створюють нові виклики для підприємництва. В умовах глобальної конкуренції, постійних змін в умовах ведення бізнесу та ускладнення зовнішнього та внутрішнього середовища питання управління витратами та оптимізація бізнес-процесів стає ключовим аспектом бізнес-стратегії. Все більше підприємств шукають шляхи підвищення ефективності витрат, одночасно покращуючи якість продукту чи послуг. Методом даного дослідження є ретельний аналіз та визначення оптимальних підходів до управління витратами, спрямованих на досягнення прибутковості. Об'єктом дослідження є процеси управління витратами в бізнес-середовищі, предметом дослідження є методи та інструменти оптимізації бізнес-процесів з підвищення прибутковості. У ході дослідження визначено ключові проблеми управління витратами та оптимізації бізнес-процесів, надано рекомендації для підвищення ефективності управління витратами та зниження витрат, розроблено стратегії оптимізації бізнес-процесів для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Висновки даного дослідження свідчать про те, що ефективне управління витратами та оптимізація бізнес-процесів спрямовані на забезпечення прибутковості підприємства. Отже, підприємствам необхідно активно використовувати стратегії контролю витрат, автоматизації та стандартизації бізнес-процесів. Практичне впровадження рекомендацій допоможе підприємствам підвищити прибутковість та забезпечити безпечне стабільне зростання у сучасному бізнес-середовищі.

Ключові слова: бізнес-процеси, управління витратами, прибутковість, підприємство, бізнес, оптимізація, бізнес-середовище.

Transformational processes of socio-economic development create new challenges for entrepreneurship. In the conditions of global competition, constant changes in business conditions and the complexity of the environment, the issue of cost management and optimization of business processes becomes a key aspect of business strategy. More and more businesses are looking for ways to increase cost efficiency while improving product or service quality. The method of this study is a thorough analysis and determination of optimal approaches to cost management aimed at achieving profitability. The research object is cost management processes in the business environment, while the subject of research is methods and tools for optimizing business processes to increase profitability. During the study, the key problems of cost management and optimization of business processes were identified, recommendations were made for increasing the efficiency of cost management and reducing costs, and developing a strategy for optimizing business processes to increase productivity and competitiveness. The conclusions of this study indicate that effective cost management and optimization of business processes are aimed at ensuring the enterprise's profitability. Therefore, enterprises need to actively use the strategies of cost control, automation, and standardization of business processes. In conclusion, the ongoing transformative processes in socio-economic development have ushered in a new era of challenges for entrepreneurship. In the landscape of fierce global competition, ever-evolving business conditions, and a complex operating environment, effective cost management and the optimization of business processes have become pivotal elements of business strategy. Businesses across various industries are increasingly exploring avenues to enhance cost efficiency while simultaneously elevating the quality of their products or services. Practical implementation of the recommendations will help enterprises to increase profitability and stable growth in the modern business environment. The practical implementation of these recommendations stands to empower enterprises to not only increase profitability but also achieve sustainable growth in the contemporary business environment, thus navigating the intricate challenges of socio-economic transformation and global competition.

Key words: business processes, cost management, profitability, enterprise, business, optimization, business environment.

УДК 005.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.83-13>

Маслак Н.Г.¹

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний
університет

Михайлів Г.В.²

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
і маркетингу,
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника

Шевченко І.Ю.³

д.е.н., професор,
декан факультету управління та бізнесу,
Харківський національний
автомобільно-дорожній університет

Maslak Nataliia

Sumy National Agrarian University

Mykhailiv Halyna

Vasyl Stefanyk Precarpathian

National University

Shevchenko Inna

Kharkiv National Automobile
and Highway University

Постановка проблеми. У сучасному світі, де бізнес-середовище постійно змінюється та характеризується загостреною конкуренцією, управління витратами та оптимізація бізнес-процесів стають ключовими факторами для досягнення прибутковості підприємств. Збільшення вимог споживачів, постійне зростання цін на ресурси та потреба у стратегічній стійкості ставлять підприємства перед важливими викликами, які вимагають глибокого аналізу та розробки ефективних стратегій.

Цифрова трансформація стала необхідністю, призводячи до зростання ефективності бізнес-процесів через впровадження сучасних технологій та аналізу даних. Зростання вартості ресурсів, особливо енергії та сировини, ставить завдання зменшення витрат на їх використання. Збільшення очікувань споживачів створює тиск на оптимізацію витрат та забезпечення якості продукції та послуг.

Слід зазначити, що ефективне управління витратами знаходиться у тісному зв'язку з підви-

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1482-4118>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2717-0168>

³ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0758-9244>

щенням прибутковості підприємств, оскільки оптимізація витрат та бізнес-процесів є опосередкованим фактором для зниження витрат та підвищити продуктивності підприємств. Цифрова трансформація вплине на покращення управління бізнес-процесами та зниження витрат завдяки автоматизації.

Статистичні дані підкреслюють важливість цих аспектів: понад 70% підприємств вважають управління витратами та оптимізацію бізнес-процесів найважливішими факторами для досягнення прибутковості, а 85% підприємств позначають цифрову трансформацію як ключовий інструмент для досягнення цієї мети [1]. Отже, статистичні дані підтверджують необхідність удосконалення управління витратами та бізнес-процесами для підвищення прибутковості у сучасних умовах.

Аналіз публікацій. У статті проведено аналіз літературних джерел, зокрема роботи наступних авторів. Стаття [1] аналізує сутність витрат на підприємствах та розглядає сучасні підходи до їх оцінки та управління. Авторами Латишевою О.В., Підгора Є.О. визначено, як витрати впливають на фінансовий стан підприємств [1]. Стаття розглядає питання обліку та внутрішнього контролю в системі управління витратами на підприємствах торгівлі, зокрема, авторами розглянуто механізми оптимізації витрат шляхом використання систем обліку та контролю [2]. Дмитренко Е.Д. визначає процеси оптимізації витрат підприємства на виробництво продукції в умовах ринку [3]. Стаття Нетепчук В.В. розглядає моделювання та оптимізацію бізнес-процесів, надає інформацію про інструменти та методи для ефективного управління витратами в контексті бізнес-процесів [5]. Гадецька З.М., Холопова М.О. досліджують принципи управління бізнес-процесами, включаючи контроль витрат на підприємстві. [7] та інших. При подальшому дослідженні процесів управління витратами на підприємстві важливо враховувати індивідуальні потреби та особливості конкретного підприємства для досягнення кращих результатів в управлінні витратами.

Мета дослідження. Метою даної статті є дослідження та розкриття стратегій та практики управління витратами та оптимізації бізнес-процесів з метою досягнення підвищення прибутковості на сучасних підприємствах. А також розгляд ключових аспектів, технологій та методів, які допомагають підприємству покращити фінансові показники та забезпечити стійке зростання.

Постановка завдання. Для досягнення мети дослідження, яка була сформульована, необхідно виконати наступні завдання:

- визначити основні тенденції у сфері управління витратами та оптимізації бізнес-процесів, зокрема враховуючи вплив цифрової трансформації, зростання вартості ресурсів та зміни в очікуваннях споживачів;

- провести огляд стратегій та методів, які можуть допомогти підприємствам зменшити витрати та підвищити прибутковість, включаючи стратегії контролю витрат, оптимізації процесів та стандартизації бізнес-процесів;

- визначити, як впровадження цифрових технологій та інновацій впливає на управління витратами та оптимізацію бізнес-процесів, включаючи використання штучного інтелекту, інтернет-речей та аналіз даних;

- розглянути практичні приклади успішного впровадження стратегій управління витратами та оптимізації бізнес-процесів на різних підприємствах та в різних галузях.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному бізнес-середовищі виокремлюються декілька ключових тенденцій у сфері управління витратами та оптимізації бізнес-процесів, серед яких цифрова трансформація, зменшення вартості ресурсів та зміни в очікуванні споживачів – рис. 1.

Цифрова трансформація є однією з основних тенденцій, оскільки наразі відбувається перехід до цифрової трансформації бізнесу [1]. Підприємства пропонують сучасні інформаційні технології, які дозволяють автоматизувати та оптимізувати бізнес-процеси. Впровадження штучного інтелекту, аналізу даних та інших цифрових інструментів підприємствам допоможе підвищити ефективність та точність після управлінських рішень.

Вартість ресурсів, як енергія, сировина і матеріали, постійно зростає, що ставить перед підприємствами завдання зменшення витрат на їх використання. Підприємства шукають способи оптимізації виробничих процесів, підвищення ефективності використання ресурсів та впровадження енергоефективних рішень для зменшення витрат [2].

Сучасні споживачі мають вищі вимоги до товарів і послуг. Вони очікують персоналізації, якості та доступності, що створює потребу для підприємств оптимізувати бізнес-процеси, щоб бути більш гнучкими та швидко реагувати на зміни ринку та вимог споживачів.

Враховуючи ці тенденції, підприємства намагалися розробити власні стратегії управління витратами та оптимізації бізнес-процесів. Для досягнення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства повинні активно використовувати цифрові інструменти, застосовувати ретельний аналіз та оптимізувати витрати, а також адаптувати свої бізнес-процеси до нових вимог споживачів [3].

Стратегії також можуть допомогти підприємству зменшити витрати та підвищити прибутковість. Серед великої кількості стратегій слід відокремити деякі, а саме (рис. 2):

1. Стратегія контролю витрат. Ретельне бюджетування дозволяє підприємствам керувати та контролювати свої витрати. Важливо створити

Рис. 1. Схема управління витратами та оптимізації бізнес-процесів для досягнення прибутковості

Джерело: розроблено авторами на основі аналізу [3–4]

реалістичний бюджет і використовувати його як основу для прийняття управлінських рішень. Системний моніторинг витрат дозволяє ідентифікувати витрати, які можна зменшити або уникнути. Впровадження кращих практик і оптимізація бізнес-процесів можуть покращити продуктивність та зменшити витрати. Інструменти, такі як Lean і Six Sigma, допомагають виявити й усунути зайві операції [4].

2. Стратегія оптимізації бізнес-процесів. Перегляд та перетворення бізнес-процесів зі зменшенням зайвих етапів та підвищення ефективності. Використання автоматизованої системи та програмного забезпечення для автоматизації рутинних завдань, що зменшує людські помилки та підвищує продуктивність. Впровадження нових технологій та інноваційних методів для покращення бізнес-процесів [5].

3. Стратегія стандартизації бізнес-процесів. Розробка стандартів для конкретних бізнес-процесів дозволить зменшити змінність та підвищити якість. Виробництво стандартизованих продуктів або послуг може зменшити витрати на дослідження та розробку. Впровадження системи управління якістю, таких як ISO, дозволить отримати високу якість продукції та послуг [6].

Обрання успішної стратегії управління витратами та оптимізації бізнес-процесів може мати досить позитивні результати. Так, наприклад, компанія Toyota, що визнана світовим лідером у виробництві автомобілів, великою мірою завдяки своїй системі виробництва, відомій як Toyota Production System (TPS). Основні принципи TPS включають у себе стандартизацію бізнес-процесів, постійне вдосконалення (Kaizen) та управління витратами виробництва. Система дозволяє Toyota знизити витрати на виробництво та підвищити ефективність [7].

До прикладу Amazon вдало використовують стратегії оптимізації бізнес-процесів у всій діяльності. Вони активно впроваджують автоматизацію в складських логістичних та постачальницьких ланцюгах, що дозволяє зменшити витрати та забезпечити швидку доставку. Крім того, Amazon використовує аналітику даних для планування запасів та прогнозу попиту [8–9].

Результати дослідження показують, що управління витратами та оптимізація бізнес-процесів стають все більш важливими для підприємств у сучасному бізнес-середовищі. Основними тенденціями є цифрова трансформація, зменшення вартості ресурсів та зміни в очікуванні споживачів.

Рис. 2. Стратегії, зменшення витрат та підвищення прибутковості

Джерело: розроблено автором на основі аналізу [6–7]

Отже, цифрова трансформація відіграє ключову роль у підвищенні ефективності та точності управлінських рішень. Впровадження інноваційних технологій, включаючи штучний інтелект та аналіз даних, допомагає автоматизувати та оптимізувати бізнес-процеси. Зменшення вартості ресурсів стає важливим завданням для підприємств у контексті зростаючих витрат на енергію, сировину та матеріали. Оптимізація виробничих процесів і впровадження енергоефективних рішень допомагають знизити витрати. Зміни в очікуваннях споживачів вимагають від підприємств більшої гнучкості та швидкого реагування на зміни на ринку. Персоналізація, якість та доступність стають важливими факторами для залучення та утримання клієнтів. Запропоновані стратегії, такі як контроль витрат, оптимізація бізнес-процесів та стандартизація бізнес-процесів, можуть допомогти підприємствам досягти більшої прибутковості та конкурентоспроможності. Приклади успішних компаній, таких як Toyota та Amazon, підтверджують, що правильно обрані стратегії управління витратами та оптимізації бізнес-процесів можуть призвести до значних покращень у фінансових показниках та конкурентному позиціонуванні.

Рекомендації щодо управління витратами та оптимізації бізнес-процесів включають:

- активно впроваджувати цифрові інструменти, такі як штучний інтелект та аналіз даних, для автоматизації та оптимізації бізнес-процесів;
- зосередитися на зменшенні витрат на ресурси шляхом оптимізації виробничих процесів та впровадження енергоефективних рішень;
- привертати увагу до змін в очікуваннях споживачів і шукати способи для персоналізації продуктів та послуг;
- використовувати стратегії контролю витрат, оптимізації бізнес-процесів та стандартизації бізнес-процесів для підвищення ефективності та зниження витрат;
- постійно вдосконалювати бізнес-процеси та застосовувати інноваційні підходи для досягнення більшої ефективності та прибутковості.

Висновки та пропозиції. Цифрова трансформація відіграє ключову роль у сучасному управлінні витратами. Впровадження новітніх нових технологій, включаючи штучний інтелект та аналіз даних, дозволяє автоматизувати бізнес-процеси, використовувати прогнозування та оптимізацію в прийнятих управлінських рішеннях, що зменшують витрати та підвищують прибутковість. Розглянувши приклади успішної реалізації стратегії можна дійти висновку, що ефективне управління витратами та оптимізація бізнес-процесів залишаються необхідними для досягнення успіху на

ринку. Підприємства, які успішно впроваджують ці стратегії, мають можливість забезпечити стійкість розвитку та забезпечити зростання прибутковості шляхом оптимізації витрат.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Латишева О.В., Підгора Є.О. Витрати підприємств: суть, сучасні підходи до їх оцінки та управління. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 2 (35). С. 113–120.

2. Гордолопов В. Ю. Облік і внутрішній контроль в системі управління витратами підприємств торгівлі. 2010. URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010291/statti/33.htm> (дата звернення: 20.10.2023).

3. Дмитренко Е.Д. Оптимізація витрат підприємства на виробництво продукції в ринкових умовах: зб. наук. праць. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Вип. 26. Київ : НАУ, 2010. URL: <http://www.nbu.gov.ua.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).

4. Тютченко С., Вагонова О. Моделювання оптимізації бізнес-процесів. Наукові перспективи. № 4 (34). 2023. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4\(34\)-338-348](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4(34)-338-348) (дата звернення: 20.10.2023).

5. Нетепчук В. В. Управління бізнес-процесами: навч. посібник. Рівне: НУВГП. 2014. 158 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/8812/1/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%20%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).

6. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ : Кондор Видавництво. 2016. 378 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12571/1/%D0%95%D0%9F%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%20%D1%84%D0%B0%D0%B9%D0%BB.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).

7. Гадецька З.М., Холопова М. . Моделювання бізнес-процесів діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. № 5. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4950> (дата звернення: 20.10.2023).

8. Котлубай В.О., Отливанська Г.А. Інноваційне підприємство та управління стартап проектами. *Economic evaluation of innovative solution: практикум*. Одеса. 2021. 131 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15542> (дата звернення: 20.10.2023).

9. Москаленко В.В. Моделі та методи стратегічного управління розвитком підприємства: монографія. Харків : Видавництво «Точка». 2018. 208 с.

REFERENCES:

1. Latysheva O.V., Pidhora Ye.O. (2018) Vytraty pidpriemstv: sut, suchasni pidkhody do yikh otsinky ta upravlinnia [Enterprise costs: essence, modern

approaches to their assessment and management]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy* (Herald of economic science of Ukraine). vol. 2 (35). pp. 113–120. (in Ukrainian)

2. Hordopolov V.Yu. (2010) Oblik i vnutrishnii kontrol v systemi upravlinnia vytratamy pidpriemstv torhivli [Accounting and internal control in the cost management system of trade enterprises]. Available at: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010291/statti/33.htm> (accessed 20.10.2023).

3. Dmytrenko E.D. (2010) Optymizatsiia vytrat pidpriemstva na vyrobnytstvo produktsii v rynkovykh umovakh [Optimization of the company's costs for the production of products in market conditions]: zb. nauk. prats. *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury* (coll. of science works *Problems of improving infrastructure efficienc*). vol. 26. Kyiv: NAU. Available at: <http://www.nbu.gov.ua.pdf> (accessed 20.10.2023).

4. Tiutchenko S., Vahonova O. (2023) Modeliuvannia optymizatsii biznes-protseviv [Modeling optimization of business processes]. *Naukovi perspektivy* [Scientific perspectives], no. 4 (34). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4\(34\)-338-348](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4(34)-338-348) (accessed 20.10.2023).

5. Netepchuk V.V. (2014) Upravlinnia biznes-protseviv [Management of business processes]: *navch. Posibnyk* [training. manual]. Rivne: NUVHP, 158 p. Available at: <https://ep3.nuwm.edu.ua/8812/1/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%20%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf> (accessed 20.10.2023).

6. Boichyk I.M. (2016) Ekonomika pidpriemstva [Enterprise economics]: *pidruchnyk* [textbook]. Kyiv: Kondor Vydavnytstvo. 378 p. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12571/1/%D0%95%D0%9F%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%20%D1%84%D0%B0%D0%B9%D0%BB.pdf> (accessed 20.10.23).

7. Hadetska Z.M., Kholopova M.O. (2016) Modeliuvannia biznes-protseviv diialnosti pidpriemstva [Modeling business processes of the enterprise]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy]. № 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4950> (accessed 20.10.2023).

8. Kotlubai V.O., Otylvanska H.A. (2021) Innovatsiine pidpriemnytstvo ta upravlinnia startap proektamy [Innovative entrepreneurship and startup project management]. *Economic evaluation of innovative solution: praktykum*. Odesa. 131 p. Available at: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15542> (accessed 20.10.2023).

9. Moskalenko V.V. (2018) Modeli ta metody stratehichnoho upravlinnia rozvytkom pidpriemstva [Models and methods of strategic management of enterprise development]: *monohrafiia* [monograph]. Kharkiv: Vydavnytstvo «Tochka». 208 p. (in Ukrainian)